

Generel lokálního systému ekologické stability

Pořizovatel Okresní úřad Praha - Východ, referát životního prostředí

Vypracoval : Ing. Jan Dřevíkovský / 1994

Generel ÚSES projednal pořizovatel v souladu se zákonem o ochraně přírody.

PRŮZKUMY A ROZBORY

Popis aktuálního stavu krajiny

Krajina řešeného území se nachází při severní hranici okresu Praha - východ. Jedná se z větší části o plochou pahorkatinu osídlenou už od neolitu a zemědělsky využívanou. Výsledkem historicky dlouhodobého osídlení a obhospodařování území je výrazné odlesnění území. Lesy a porosty vysoké a střední zeleně se dnes nacházejí jen na plochách nevhodných nebo méně vhodných k zemědělskému využití. Jsou to plochy kamenitých a skalnatých svahů a vrcholů, plochy s mělkou vrstvou půdy a s půdami zamokřenými. Převážná část území je velmi intenzívně zemědělsky využívána. Nedostatek lesní a rozptýlené zeleně v území je citelný.

Lesy v řešeném území spadají pod lesní závod Mělník, polesí Obříství. Plocha LPF zde činí 273 ha. Jedná se o lesy zvláštního určení - lesy postihované exhalacemi tak, že vyžadují odlišný způsob hospodaření. Lesy v řešeném území tvoří od sebe vzájemně oddělené většinou ne příliš velké plochy. Největší souvislé lesní plochy tvoří porosty severně od Panenských Břežan a porosty u Odoleny Vody. Lesní porost 17 A v lokalitě Na skalách je součástí přírodní rezervace. Lesní porosty s dřevinnou skladbou blízkou přirozené, byly zařazeny do čtvrtého stupně ekologické stability. Lesnické posouzení zpracoval Úhúl ve Staré Boleslavi, Ing. Raušová.

Přehled lesních typů na LPF v řešeném území:

lesní typ	přirozená druhová skladba
1X1 - dřínová doubrava	DB 80 %, HB 10 %, JŘ 10 %
1C5 - suchá habrová doubrava	DB 70 %, BK 20 %, HB 10 %
1K1 - kyselá doubrava kostřavová	DB 90 %, BŘ 10 %
1S5 - habrová doubrava na pískách	DB 80 %, HB 10 %, BO 10 %
1G1 - vrbová olšina luční	OL 60 %, VR 30 %, TP 10 %
1L3 - jilmový luh ostřicový	DB 40 %, JL 20 %, JS 20 %, HB 10 %, LP 10 %
1D3 - obohacená habrová doubrava	DB 70 %, LP 10 %, JV 10 %, HB 10 %
1B2 - bohatá habrová doubrava	DB 80 %, HB 10 %, BK 10 %
203 - jedlobuková doubrava	DB 60 %, BK 20 %, JD 20 %, LP

Lesní porosty jako relativně ekologicky stabilní biocenózy, zvláště porosty s druhovou skladbou blízkou přirozené, plní v krajině nezastupitelnou roli. Významným ekologicky stabilizujícím prvkem v krajině jsou též

ekotonová společenstva na okrajích lesů. Tato společenstva jsou však často poškozována vlivy z intenzivního obhospodařování okolních zemědělských pozemků.

Významnou úlohu v řešené krajině hraje rozptýlená a nelesní zeleň. Zde to jsou vegetační doprovody vodotečí a komunikací, porosty na mezích a remízky a solitéry. V řešeném území se zvláště uplatňují drobné skupiny dřevin až remízky na místech skalních výchozů, buližníkových a spilitových suků a strukturních hřbetů. Tyto plochy s velmi mělkou vrstvou půdy, nevhodné k zemědělskému obhospodařování tvoří drobné i větší ostrůvky ve velikých plochách orné půdy. Tyto ostrůvky, někdy pouze s bylinným porostem jsou v dané krajině velmi významným krajinotvorným a ekologicky stabilizujícím prvkem, a proto je nutné je chránit před poškozováním.

Dalším významným stabilizujícím prvkem v řešené krajině jsou vodoteče a rybníky s doprovodnou vegetací a zamokřenými plochami až mokřady. Těchto prvků je v území velmi málo, a jsou často značně poškozeny lidskou činností, vodní toky jsou většinou upraveny, narovnány a zahloubeny a vegetace poškozena vlivy z okolní orné půdy. U většiny toků by bylo vhodné provést revitalizaci.

V řešené krajině, tak intenzivně exploatované je každý jen trochu přírodě blízký prvek velmi významným stabilizujícím prvkem. Toto platí pro vegetační doprovody komunikací, travní a bylinná společenstva, ojediné stromy, keře i jejich menší či větší skupinky a remízky a lesní porosty, byť s nevhodnou dřevinnou skladbou (akátiny, topolové a smrkové monokultury).

Zajímavou skutečností je, že uvnitř a na okraji sídel bývá hodnotnější zeleň a někdy i přírodě blízké prvky než v ostatní volně intenzivně využívané krajině.

Významnými negativními vlivy v krajině řešeného území kromě intenzivní zemědělské velkovýroby jsou hlavně těžba kamene a skládky odpadů. V současné době jsou v území dva kamenolomy v provozu (Kojetín, Dolínky) a mnoho starších bývalých malých i větších lomů. Samotná těžba kamene nemá a neměla na řešenou krajinu takový negativní dopad jako využívání lomů a lůmků ke skládkování odpadů. V území je až neuvěřitelné množství skládek odpadů. Jedná se o skládky různě velké, tzv. řízené i černé, malé, menší i jen pouhé roztroušené hromady odpadu. Umístění skládek je též rozmanité, v bývalých lomech (jako "rekultivace", v terénních depresích, na okrajích lesů i jen volně v krajině u cest a na extenzivně obhospodařovaných či neobhospodařovaných plochách. Právě neobhospodařované a extenzivně obhospodařované plochy (skalní výchozy, strmé kamenité a skalnaté stráně, terénní deprese a pod.) jsou většinou z hlediska krajinotvorného, ekologického a ochrany přírody velmi významnými prvky. Skládky jsou tvořeny různými druhy odpadů, od stavební suti přes odpad ze zahrad a hospodářství až po domovní odpad, šrot, různé obaly a

pod. Největší počet skládek odpadů je na k.ú. Odolena Voda, Dolínek, Čenkov a Veliká Ves. Počet a kubatura skládek výrazně převyšuje potřebu řešeného území a je pravděpodobné, že toto území sloužilo a částečně ještě slouží jako smetiště Prahy. Vzhledem k tomu, že skládky výrazně poškozují poslední ekologicky významné prvky v krajině, je nutné tuto činnost přísně omezit a kde to bude ještě možné škody napravit.

Určitým problémovým prvkem je trasa dálnice Praha - Drážďany v západní části řešeného území. Dálnice tvoří antropogenní pro mnohé živočichy nepropustnou bariéru.

Kostra ekologické stability

Kostru ekologické stability tvoří významné krajinné prvky a plochy vhodné k registraci jako významné krajinné prvky. V grafické příloze jsou plochy vhodné k registraci jako VKP vyznačeny.

V grafické příloze jsou zakresleny významnější skupiny vysoké a střední zeleně a lesní porosty. Lokality významné z hlediska stability krajiny jsou v grafické příloze označeny číslem a popsány v tabulkové části.

V grafické příloze jsou dále vyznačeny skupiny typů geobiocénů, polopropustné a nepropustné bariéry, hranice biochor a sosiekoregionů (pokud v řešeném území jsou). V rámci průzkumů a rozborů jsou též číselně popsány rozborů stupně ekologické stability jednotlivých ploch.

Stupně ekologické stability

0. plochy ekologicky výrazně nestabilní, bez přirozených ekologických vazeb.
1. plochy ekologicky velmi málo stabilní
2. plochy málo ekologicky stabilní
3. plochy středně ekologicky stabilní
4. plochy ekologicky velmi stabilní
5. plochy ekologicky nejstabilnější

V následující tabulce je uveden hodnotící klíč podle typu aktuálního společenstva.

N Á V R H

Při zpracování generelu lokálního SES bylo přihlédnuto ke konfiguraci terénu, rozmístění nadregionálního, regionálního a lokálního SES v okolí řešeného území, lokalizaci kostry ekologické stability a aktuálnímu stavu krajiny. Dále byla zohledněna kritéria rozmanitosti přírodních ekosystémů, jejich prostorové vazby a prostorové parametry SES i hlediska reprezentativnosti a hlediska společenských limitů. Pro umístění prvků lokálního SES v řešeném území jsou využity ekologicky hodnotnější a stabilnější lokality. Biocentra jsou navržena často na lesních plochách s porosty s druhovou skladbou blízkou přirozené, nebo jiné ekologicky hodnotné segmenty krajiny jako mokřady, rybníky a neobhospodařované svahy s mezemi. Tato biocentra jsou propojena s ohledem na maximální parametry SES biokoridory. Pro trasy biokoridorů jsou pokud to je možné využívány také ekologicky stabilnější prvky, jako údolí vodních toků, mokřady, meze, remízky a pod.

V době zpracování generelu lokálního SES nebyl k dispozici generel lokálního SES na okrese Mělník. Proto nemohlo být vyřešeno napojení na tento systém. Návrh lokálního SES je však řešen tak, aby toto propojení neznamenal vážnější problémy. Případné pozdější propojení lokálních SES na okr. Mělník a na řešeném území může však vyvolat určité změny ve vedení tras některých biokoridorů. Při řešení propojení lokálních SES na k.ú. Čakovičky, Kojetice a Bašt se jevílo jako vhodnější jiné řešení než bylo navrženo v generelu lokálního SES na k.ú. Čakovičky. Došlo zde proto v určitém úseku k paralelnímu vedení tras dvou biokoridorů v nevelké vzdálenosti od sebe. Z důvodů maximální délky lokálního biokoridoru bylo navrženo na k.ú. Kojetice lokální biocentrum LBC 24 na vhodné lokalitě a trasa biokoridoru spojující toto biocentrum s biocentrem "Na Vartě" na k.ú. Bašt. Při řešení generelu byla též částečně změněna trasa biokoridoru spojujícího biocentrum LBC 20 na k.ú. Panenské Břežany s biocentrem LBC 19 na k.ú. Hoštice. Nově upravená trasa tohoto biokoridoru lépe vyhovuje propojení systému v těchto dvou v různé době řešených územích.

V řešeném velmi intenzivně využívaném území s nedostatkem přírodě blízkých prvků a s celkově nízkou úrovní ekologické stability vzniká potřeba výraznějších stabilizujících opatření. Z tohoto důvodu vznikla snaha při řešení generelu lokálního SES o co největší využití ekologicky hodnotnějších a stabilnějších segmentů krajiny. Vzhledem k tomu, že tyto plochy nejsou v území rovnoměrně rozloženy nejsou ani prvky SES rovnoměrně rozloženy, nejsou však překročeny maximální prostorové parametry lokálního SES. Pro lokalizaci prvků SES, zvláště biocenter byly vybírány významné krajinné prvky, chráněné území, plochy s

přírodě blízkými společenstvy, případně plochy s výskytem stabilnějších prvků. Pouze v několika případech byla biocentra navržena na plochách orné půdy vždy se snahou o co nejmenší zásah do zemědělské půdy a vždy z důvodů zajištění dostatečné funkčnosti systému.

Jednotlivé prvky lokálního SES jsou zakresleny v mapové příloze a popsány v tabulkové části.

V generelu lokálního SES je řešena i lokalizace významnějších interakčních prvků. Interakční prvek je nepostradatelným krajinným segmentem, který zprostředkovává příznivé působení významných částí systému ekologické stability jako jsou biocentra a biokoridory. Jsou to lokality zabezpečující dílčí i základní životní funkce živočichů. V řešeném území to jsou okraje lesů, vodoteče, břehové porosty, stromořadí, porosty na mezích a další relativně ekologicky stabilnější lokality.

Územní systém ekologické stability má prostřednictvím ekologicky stabilnějších prvků (biocentra, biokoridory, interakční prvky) ovlivňovat méně stabilní matrix krajiny. Proto je úkolem SES uchování a zabezpečení přirozeného genofondu krajiny a jeho přirozeného rozmístění a vytvoření takového prostorového systému, který bude dostatečně stabilizovat své okolí.

Při realizaci navrženého lokálního SES bude nutné brát v úvahu současný stav krajiny a časové parametry vzhledem k cílovému stavu SES. Bude nutné prvky SES budovat postupně za pomoci přirozené sukcese. Člověk sám přirozený porost nevytvoří. Na základě empirických poznatků jsou potřebná tato časová rozpětí pro regeneraci narušených nebo vznik nových typů ekosystémů.

- 1 - 4 roky - společenstva jednoletých plevelů a jejich fauna
- 8 - 15 let - vegetace eutrofních stojatých vod
- 10 - 15 let - vegetace mezí a větrolamů bez specializovaných druhů
- několik desetiletí - xerothermní nebo hydrofilní nelesní společenstva a to často jen s neúplnou druhovou garniturou
- staletí - vznik vyspělých karbonátových profilů v půdě
- vznik lesní geobiocenózy včetně specializovaných lesních druhů vyšších rostlin

Nově vysázené lesní biokoridory na polích nebudou prokazatelně plnohodnotnou biocenózou ani za 500 let.

tisíciletí - vznik vyspělých humusových profilů vývojově zralých půd

- reprodukce zaniklého klimaxového společenstva s druhově nasycenými společenstvy v dané krajině

(in Územní zabezpečování ekologické stability teorie a praxe, MŽP ČR odbor územního rozvoje, 1991 zkráceno)

Konkrétní kroky při realizaci SES bude nutné specifikovat v projektu lokálního systému ekologické stability, který bude vhodné členit podle logiky SES a ne podle katastrálních území. Z výše uvedeného vyplývá, že i postup při realizaci SES se bude měnit v závislosti na vývoji poznání v tomto oboru.

BIOKORIDOR

Pořadové číslo:	LBK 8
Název:	Za klokočkou
Ochrana:	
Prvek - význam:	lokální biokoridor
Druh:	spojovací
Stav:	navržený
Geobiocenologická typizace:	Biochora:
2 BD 2. 2 AB 2	II/16/3
Katastr.úz.: Odolena Voda Panenské Břežany	Mapový list: Kralupy n. V. 6 - 3 Kralupy n. V. 6 - 4
Rozloha:	délka 1.725 m, šířka min. 15 m
Charakteristika ekotopu a bioty:	
orná půda	
Opatření:	vymezení LBK, vynětí ze ZPF, výsadba přirozených dřevin
Kultura:	orná půda
Mapovatel ÚSES, rok:	Dřevíkovský 1994

BIOKORIDOR

Pořadové číslo: LBK 9	
Název: Nad svatou Annou	
Ochrana:	
Prvek - význam: lokální biokoridor	
Druh: spojovací	
Stav: navržený	
Geobiocenologická typizace: 2 AB 2, 2 AB 3, 2 BD 3	Biochora: II/16/3
Katastr.úz.: Panenské Břežany	Mapový list: Kralupy n. V. 6 - 4, 5 - 4 5 - 5
Rozloha: délka 1.900 m, šířka min. 15 m	
<p>Charakteristika ekotopu a bioty:</p> <p>Lesní porost 139 F 1/2 AK, DB okraj lesních porostů 140 B 1 DB, BŘ, BO, DBČ 140 B 3 AK 140 B 5 BO, DB, AK mez, bzč, ržš, osk, kopřiva, trávy extenzivní nekosená louka s náletem BŘ orná půda</p> <p>LZ Mělník, polesí Obříství</p>	
<p>Opatření:</p> <p>vymezení LBK, vynětí ze ZPF, výsadba přirozených druhů dřevin</p>	
Kultura: les, orná půda, louka, ostatní plochy	
Mapovatel ÚSES, rok: Dřevíkovský, ÚHÚL Brandýs n. L. 1994	

BIOKORIDOR

Pořadové číslo:	LBK 19		
Název:	Na pískách		
Ochrana:	část VKP		
Prvek - význam:	lokální biokoridor		
Druh:	spojovací		
Stav:	navržený		
Geobiocenologická typizace:	2 B 3, 2 AB 3, 2 AB 2, 2 BD 3		Biochora:
			I/3/2, II/16/3
Katastr.úz.: Odolena Voda Veliká Ves, Panenské Břežany			Mapový list: Kralupy n. V. 5 - 3, 5 - 4
Rozloha:	délka 1850 m, šířka min. 15 m		
Charakteristika ekotopu a bioty:	<p>Větší část lesní porosty 138 G 4 DB, SM 139 C 2 BO, DB, BŘ 139 C 3 DB, DBČ, BO, JV, KL, LP 138 E 1 DB, BO, BOČ, AK okraj lesního porostu 138 C 2 MD, AK, DB, BK, LP mez bzč, ržš, trn orná půda</p> <p>LZ Mělník, polesí Obříství</p>		
Opatření:	<p>vymezení LBK, vynětí ze ZPF, mimo les výsadba původních druhů dřevin</p>		
Kultura:	les, ostatní plochy, orná půda		
Mapovatel ÚSES, rok:	Dřevíkovský 1994		

